

Davranışçı Yaklaşımda Öğrenme Kuramları

- **KLASİK KOŞULLAMA: I.PAVLOV**
- **EDİMSSEL KOŞULLAMA:**
BURKHUS FREDERIC SKINNER

KLASİK KOŞULLAMA

- Pavlov'un, köpeklerin mide ve tükürük salgılarını çalışırken köpeğin henüz eti görmeden deneyi yapan kişinin ayak seslerini duyduğunda salya salgılaması, dikkatini çekmiştir.
- Pavlov deneyini laboratuvar koşullarında yapmıştır.
- Köpeğin tükürük bezi kanalına ameliyatla bir tüp bağlamış ve ses geçirmez bir deney hücreğine koymuştur.

KLASİK KOŞULLAMA

KOŞULLAMA SÜRECİ

- Pavlov önce metronomla ses vermiş, köpek bu uyarıcıya sadece başını çevirmiş, kulaklarını dikmiştir.
- Sesi verdikten hemen sonra et tozu içeren bir eriyik vermiştir.
- Ses ile et tozunu birkaç kez art arda verdikten sonra, sesi tek başına verdiği durumda da salya tepkisinin meydana geldiğini görmüştür.

KLASİK KOŞULLAMA

KOŞULLAMA SÜRECİ

Et= Koşulsuz uyarıcı

Salya= Koşulsuz tepki

Etle ilişkili olmayan ses= Nötr uyarıcı

Koşulsuz uyarıcı ile birlikte verilerek onun etkisini kazanması sağlandıktan sonra tek başına ses verildiğinde, meydana gelen salya salgılama tepkisi = Koşullu tepki

Zil= Koşullu uyarıcı

KOŞULLAMA İLKELERİ

- Bitişiklik
- Bilgilendiricilik
- Pekiştirme
- Sönme
- Genelleme
- Ayırt etme

KOŞULLAMA İLKELERİ

Bitişiklik:

- Koşullu ve koşulsuz uyarıcıların verilme zamanlarının birbirine yakın olması önemlidir.
- Koşullu uyarıcı, koşulsuz uyarıcıdan yarım saniyelik bir süre önce verildiğinde en etkili koşullama oluşur.
- Koşullu ve koşulsuz uyarıcıların art arda verilmesi durumuna “bitişiklik” adı verilmektedir.

KOŞULLAMA İLKELERİ

Habercilik:

- Klasik koşullamanın meydana gelebilmesi için koşullu uyarıcının, kendisinden sonra koşulsuz uyarıcının geleceğine ilişkin haber verici olmalıdır.
- Yani önce ses (Koşullu uyarıcı) sonra et (Koşulsuz uyarıcı) verildiğinde koşullama meydana gelmektedir.
- Ses etin geleceğinin habercisi olmakta böylece köpeği sese koşullamak kolaylaşmaktadır.
- Ters olduğu da ya hiç koşullama olmaz ya da çok zor gerçekleşir.

KOŞULLAMA İLKELERİ

Habercilik:

Koşullu uyarıcının ve koşulsuz uyarıcının verilmiş sırasına göre:

- İleriye Koşullama
- Olumlu Habercilik
- Geriye Koşullama
- Olumsuz Habercilik oluşmaktadır.

KOŞULLAMA İLKELERİ

Pekiştirme:

- Koşulsuz uyarıcının meydana getirdiği etkidir.
- Koşulsuz tepkiyi (salya) meydana getiren koşulsuz uyarıcıya (et)=birincil pekiştireç
- Koşullu tepkiyi meydana getiren koşullu uyarıcıya (ses)= ikincil pekiştireç
- Klasik koşullamada pekiştireç tepkiye bağlı olarak verilmez.

KOŞULLAMA İLKELERİ

Sönme:

- Koşullu uyarıcı (ses) tek başına koşullu tepkiyi (salya) meydana getirdikten sonra uzun süre koşulsuz uyarıcı (et) olmadan, koşullu uyarıcı (ses) tek başına verildiği zaman bir süre sonra koşullu tepkinin (salya) azaldığı ve yok olduğu görülür.
- Koşullu uyarıcının artık tek başına koşullu tepkiyi oluşturamamasına SÖNME denir.

KOŞULLAMA İLKELERİ

Genelleme:

- Ses ve et yeterince birlikte verilerek ete karşı yapılan tepki (salya) tek başına ses verildiğinde de orijinal sese benzer farklı tonda seslere de aynı tepki gösterilmektedir.
- Verilen sesler orijinal sese ne kadar benzerse o derece tepki verilir ya da tepki azalır.

KOŞULLAMA İLKELERİ

Ayırt Etme:

- Genellemenin tersi ayırt etmedir.
- Ayırt etmede, genellemenin tersine organizmanın koşullama sürecinde kullanılan koşullu uyarıcıyı diğerlerinden ayırt ederek tepkide bulunma eğilimidir.
- Koşullu tepkinin, tek bir koşullu uyarıcıya karşı meydana gelmesidir.

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

İki tür koşullamadan söz eder:

1. Tepkisel Koşullama
2. Edimsel Koşullama

Skinner'e göre iki tür davranış vardır:

1. Tepkisel Davranışlar
2. Edimsel Davranışlar

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

Tepkisel Davranış:

- Bir uyarıcı tarafından oluşturulan davranışlardır.
- Klasik koşullamadaki koşulsuz tepki, koşulsuz uyarıcı tarafından meydana getirildiğinden tepkisel davranışa örnektir.
- Tepkisel davranışlar tüm refleksleri kapsar.

EDİMSSEL KOŞULLAMA/SKINNER

Edimsel Davranış:

- Bilinen bir uyarıcı tarafından oluşturulmaz; organizma tarafından ortaya konur.
- Kendiliğinden ortaya çıkar ve sonuçları tarafından kontrol edilir.
- Örn: Çocuğun ayağa kalkması, yürümesi, konuşması edimsel davranıştır. Çocuğun ayağa kalktığı çevresi tarafında sevinçle karşılanır. Yani çocuğun ayağa kalkma davranışı, sonuçları tarafından kontrol edilir.

EDİMSSEL KOŞULLAMA/SKINNER

- Pekiştirme tepkiye bağılı olarak yapılmaktadır. Tepki doğru olduğunda pekiştirici uyarıcı verilmektedir.
- Edimsel koşullamada pekiştirici uyarıcı yapılan tepkinin sonucunda ortaya çıkmaktadır.
- Örn: Edimsel davranış olarak manivelaya basma davranışını kullanmıştır. Aç olan hayvan manivelaya basma davranışını göstererek yiyeceğı elde etmiştir.

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

Edimsel Koşullama Süreci:

1. Yoksunluk
2. Besleme Mekanizması Eğitimi
3. Manivelaya Basma

EDİMSSEL KOŞULLAMA/SKINNER

- Edimsel Koşullama İlkeleri:
 1. Pekiştirici uyarıcının izlediği tepkiler tekrarlanma eğilimindedir.
 2. Pekiştirici uyarıcılar, edimsel davranışların meydana gelme oranını arttırır.

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

- Olumlu pekiştireçler: Ortama konulduğunda belirli bir davranışın yapılma olasılığını artıran uyarıcılardır.

Birincil Olumlu Pekiştireçler: Yiyecek, su, cinsellik.

İkincil Olumlu Pekiştireçler: Herhangi bir nötr uyarıcının olumlu birincil pekiştireçlerle ilişkilendirilmesiyle olumlu pekiştireç özelliği kazanan uyarıcılardır.

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

- Olumsuz Pekiştireçler: Ortamdan çıkarıldıklarında belirli bir davranışın yapılma olasılığını artıran uyarıcılardır.

Birincil Olumsuz Pekiştireçler: Organizmaya zarar veren yaşamı tehdit eden uyarıcılardır.

İkincil Olumsuz Pekiştireçler: Herhangi bir nötr uyarıcının birincil olumsuz pekiştireçlerle ilişkilendirilmesiyle pekiştireç özelliği kazanan uyarıcılardır.

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

- Olumlu Pekiştirme: Olumlu pekiştireçlerin ortama konularak davranışın yapılma olasılığının arttırılması işlemidir.
- Olumsuz Pekiştirme: Olumsuz pekiştireçleri ortamdan çıkartarak davranışın yapılma olasılığını artırma işlemine denir.
- Hem olumlu hem de olumsuz pekiştirme davranışın yapılma olasılığını artırırken, ceza, davranışın yapılma olasılığını azaltır.

EDİMSEL KOŞULLAMA/SKINNER

Ceza: Organizmaya istemediđi bir Őeyin verilmesi ya da istediđi bir Őeyin verilmemesidir.

Organizmaya olumsuz pekiştireçlerin verilmesi ya da olumlu pekiŐtircin verilmemesidir.

Ceza, uygulandiğı sũrece, yapılmaması istenen davranış baskı altına alınmakta, ancak alışkanlıkları yok etmemektedir.

EDİMSSEL KOŞULLAMA/SKINNER

Sönme: Edimsel koşullama ortamında pekiştirici uyarıcının kaldırılmasıyla davranış sıklığında bir azalma ve en sonunda edim düzeyine inme görülür.

Pekiştirmenin yapılmamasıyla davranış, pekiştirilmeden önceki düzeyine düşer.

Kendiliğinden Geri Gelme: Sönme olayından sonra, herhangi bir eğitim yapılmamasına ve ortama herhangi bir pekiştirici uyarıcı konmamasına rağmen davranışın kendiliğinden yapılmasına “kendiliğinden geri gelme” denir.

EDİMSSEL KOŞULLAMA/SKINNER

- *Biçimlendirme*: Edimsel koşullamada bir yaklaşım da, organizmanın daha kısa sürede davranışı öğrenmesini sağlamaktır. Davranış kademeli yaklaşma yoluyla biçimlendirilmektedir.
- *Ayırt Edici Uyarıcı*: Organizmanın hangi uyarıcılarda davranışı göstereceğini öğrenmesidir.
- *Ayırt Edici Edim*: Sadece belli bir durumda yani belli bir ayırt edici uyarıcıya yapılan edimsel tepkidir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Nuray Senemođlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*, Gazi Kitabevi, 12. Baskı, Ankara 2005, ss. 95-104;146-169.
- Kurtman Ersanlı, “Öğrenmede Davranışsal Yaklaşımlar”, ed. Binnur Yeşilyaprak, *Eğitim Psikolojisi*, ss. 181-216.